

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen soveltamishjeet työntekijöille

**Salon kaupunki
Sosiaalityön palvelut**

Sosiaali- ja terveyslautakunta 8.12.2021 §
Voimassa 1.1.2022 alkaen.

Sisällysluettelo

1.	Soveltamisohjeen tarkoitus	3
2.	Toimeentulotuen hakeminen	3
3.	Kiireellinen toimeentulotuki	3
4.	Täydentävä toimeentulotuki	4
4.1	Kodin irtaimisto	4
4.2	Muut asumisesta aiheutuvat menot	4
4.3	Vaatemenot	5
4.4	Lapsen tapaamisesta aiheutuvat menot	5
4.5	Lasten tarvikkeet	5
4.6	Lasten harrastusmenot	6
4.7	Tuettujen lomien omavastuut ja matkakulut	6
4.8	Opinnoista aiheutuvat menot	6
4.9	Siivousmenot	6
4.10	Pitkäaikaisesti tai vaikeasti sairaan erityismenot	7
4.11	Palveluasumisen ateriamaksut	7
4.12	Edunvalvontapalkkio ja maistraatin tilintarkastusmaksu	7
4.13	Perhejuhlat	7
4.14	Hautausmenot	7
4.15	Hautajaismenot	8
4.16	Menot, joita ei huomioida täydentävässä toimeentulotuessa	8
5.	Ehkäisevä toimeentulotuki	8
6.	Käsitteet ja huomautus	9

1. Soveltamisohjeen tarkoitus

Soveltamisohje on tarkoitettu selkiyttämään ja tarkentamaan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen perusteita, menettelytapoja ja tuen määräytymistä. Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen vahvistamaa ohjetta ei voi kuitenkaan käyttää yksinomaan päätöksen perusteluina, vaan päätösten tulee aina perustua toimeentulotukilain säädöksiin. Soveltamisohjeen tarkoituksena on myös taata kuntalaisille yhdenvertainen käytäntö toimeentulotukilakia sovellettaessa. Ohje ei rajoita viranhaltijoiden yksilö- ja perhekohtaista harkintaa.

Toimeentulotukea myönnettäessä noudatetaan toimeentulotukilakia (815/2015) siihen tehtyine lisäyksineen ja sosiaali- ja terveysministeriön julkaisun Opas toimeentulotukilain soveltajille (2013:4) ohjeita siltä osin kuin ne vastaavat voimassa olevaa lainsäädäntöä.

2. Toimeentulotuen hakeminen

Kansaneläkelaitos (Kela) myöntää perustoimeentulotuen. Kunnat myöntävät täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea. Hakijan tulee aina ensin hakea Kelalta perustoimeentulotukea. Täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea voidaan hakea samalla, kun haetaan perustoimeentulotukea. Kelan on hakijan pyynnöstä toimitettava hakemus kuntaan tehtyään päätöksen perustoimeentulotuesta, jos hakija on esittänyt hakemuksessaan muita kuin toimeentulotuen perusosaan ja muihin perusmenoihin kuuluvia menoja.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen tarve voidaan arvioida vasta sen jälkeen, kun hakijalle on ensin tehty perustoimeentulotukea koskeva laskelma ja päätös Kelassa. Hakemus täydentävästä tai ehkäisevästä toimeentulotuesta tehdään kuntaan, jos hakija on jo saanut hakemusta koskevalle ajalle Kelassa tehdyn päätöksen perustoimeentulotuesta. Toimeentulotukea haetaan kirjallisesti, sähköisesti, varatulla vastaanottoajalla tai muulla viranomaisen hyväksymällä tavalla (Toimeentulotukilaki 14 §).

Toimeentulotuki myönnetään hakemisajankohdasta lähtien pääsääntöisesti kalenterikuukaudeksi. Toimeentulotuki tai osa siitä voidaan vain erityisestä syystä myöntää takautuvasti. Takautuvaa tukea myönnettäessä tarkastellaan hakijan ja perheen senhetkistä tilannetta ja mahdollisuuksia selviytyä menoista. Lisäksi selvitetään, mikä on ollut hakijan taloudellinen tilanne aikana, jolloin menot ovat erääntyneet maksettavaksi. Takautuva perustoimeentulotuki haetaan Kelasta.

3. Kiireellinen toimeentulotuki

Jos täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen tarve on kiireellinen, tuen myöntää se kunta, jossa hakija tai perhe oleskelee hakemusta tehtäessä. Jos perustoimeentulotuen hakemusta ei vielä ole tehty, ohjataan hakijaa tekemään hakemus Kelalle ja pyydetään Kelaa käsittelemään perustoimeentulotukea koskeva hakemus kiireellisenä.

Kiireellisessä tilanteessa päätös on tehtävä samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä hakemuksen saapumisesta ja muussa tapauksessa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. Kiireellinen tilanne toimeentulotukipäätöksen teossa on äkillinen ja ennalta arvaamaton tilanne, johon henkilö ei ole kohtuudella voinut varautua. Tällainen voi olla taloudellinen, terveydellinen tai sosiaalinen kriisitilanne, kuten väkivallan tai rikoksen uhriksi joutuminen, erotilanne tai toimeenpanokelpoisen häätöpäätöksen

saaminen. Rahattomuus sinänsä ei ole peruste saada toimeentulotukea kiireellisenä. Kelan aukioloaikojen ulkopuolella myönnettävä kiireellinen toimeentulotuki myönnetään ehkäisevänä toimeentulotukena ja on määrältään vähäistä ja kestoaltaan lyhytaikaista. Kysymykseen voi tulla esimerkiksi välttämätön kuljetus, ravinto tai hätämajoitus. Päätökset virka-ajan ulkopuolella tekee sosiaalipäivystys.

4. Täydentävä toimeentulotuki

Täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon tarpeellisen suuruisina erityismenot, joita ovat muut kuin toimeentulotukilain 7 b §:ssä tarkoitetut asumisesta aiheutuvat menot sekä henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat, toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliseksi harkitut menot (Toimeentulotukilaki 7 c §).

Täydentävän toimeentulotuen harkinnassa huomioon otettavia asioita:

- hakijalla on muita kuin perustoimeentulotuessa huomioitavia asumismenoja
- hakijalla on lapsen harrastusmenoja, joiden huomioiminen katsotaan tarpeelliseksi
- hakija on ollut pitkäaikaisesti tai toistuvasti toimeentulotuen saajana
- hakijalla on erityinen elämäntilanteeseen ja olosuhteisiin liittyvä tarve tai meno, jonka huomioiminen katsotaan tarpeelliseksi
- hakijalla on pitkäaikainen tai vaikea sairaus tai muu erityinen tilanne eivätkä perustoimeentulotuki ja muut etuudet kata tarpeelliseksi katsottuja menoja

4.1 Kodin irtaimisto

Kodin irtaimistohankintoihin voidaan myöntää toimeentulotukea vain poikkeustapauksissa, kun se hakijan tausta ja olosuhteet huomioon ottaen on välttämätöntä kodin perustarvikkeiden saamiseksi esimerkiksi pitkän laitospaikan tai asunnottomuuden jälkeen. Tätä ohjetta sovelletaan myös Suomeen muuttavien paluumuuttajien kohdalla. Välttämättömiä hankintoja ovat sänky, patja, pöytä, tuolit sekä ruokailuvälineet. Asiakkaita ohjataan tekemään hankinnat käytettyinä.

Kalusteavustuksen määrä on yksin asuvalle enintään 300 euroa, kahden henkilön taloudelle 400 euroa ja tätä suuremman perheen kohdalla 100 euroa lisää kutakin perheenjäsentä kohden. Kalustusavustustarpeen selvittämiseksi tehdään tarvittaessa kotikäynti.

Kodinkoneisiin voidaan myöntää pitkäaikais- ja toistuvaisasiakkaille avustusta seuraavasti:

- Pesukone lapsiperheille, enintään 330 euroa (mahdollisen kuljetuksen ja asennuksen kanssa). Pesukone myönnetään yksin asuvalle tai lapsettomalle pariskunnalle vain terveydellisillä perusteilla tai muusta erityisestä syystä.
- Jääkaappi, enintään 220 euroa (mikäli asunnossa ei ole).

4.2 Muut asumisesta aiheutuvat menot

Täydentävänä toimeentulotukena voidaan huomioida sellaisia välttämättömiä asumismenoja, joita ei perustoimeentulotuessa huomioida. Tällaisia menoja voivat olla esimerkiksi talonkirjaote, palovarointimen tai uuden tv-antennin hankinta, silloin kuin ne tulevat asukkaan maksettaviksi.

4.3 Vaatemenot

Vaatemenot sisältyvät toimeentulotuen perusosaan. Tavanomaista suurempiin vaatemenoihin voidaan myöntää toimeentulotukea esimerkiksi vamman tai sairauden vuoksi tai jos hakijalla on tarve työvaatteisiin tai -jalkineisiin.

Romaninaisen hameeseen voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea enintään 400 euroa kahden vuoden välein. Edellytyksenä on, että romaninainen on ollut toimeentulotuen toistuvais- tai pitkäaikaisasiakas, tai ylijäämä on noin vuoden ajan ollut niin vähäinen, ettei sillä ole kohtuudella voinut varautua kyseiseen hankintaan. Jos henkilö on muuttanut toiselta paikkakunnalta, tarkistetaan lähtökunnasta, milloin hameraha on viimeksi myönnetty. Romanihameen korjaukseen ei myönnetä erikseen toimeentulotukea. Romaniväestön muut vaatehankinnat sisältyvät perusosaan.

Odottavalle äidille voidaan huomioida raskausajan vaatehankintamenoja enintään 70 euroa. Hautajaisvaatteisiin ei myönnetä toimeentulotukea.

4.4 Lapsen tapaamisesta aiheutuvat menot

Lapsen tapaamisista aiheutuvat menot sisältyvät perustoimeentulotukeen siltä osin, kun ne perustuvat lastenvalvojan vahvistamaan sopimukseen tai tuomioistuimen päätökseen. Jos tapaamisista ei ole vahvistettua sopimusta tai oikeuden päätöstä, voidaan poikkeuksellisesti myöntää täydentävää toimeentulotukea määräaikaisesti sopimuksen tai päätöksen vireilläoloaikana.

Toimeentulotukea voidaan myöntää siten, että lapsen iän mukainen perusosa huomioidaan enintään kahdelta tapaamisviikonlopulta kuukaudessa sekä kaksi täyttä lomaviikkoa vuodessa. Vajaalta vuorokaudelta korvataan ruokaraha, joka on 49 prosenttia lapsen päiväkohtaisesta perusosasta.

Kun lapsi ja vanhemmat asuvat lyhyen välimatkan päässä toisistaan ja matkakulut ovat vähäisiä, katsotaan, että ne sisältyvät perusosaan. Kun vanhemmat asuvat eri paikkakunnilla, he vastaavat pääsääntöisesti lapsen matkakuluista ja pienen lapsen saattamisesta aiheutuvista kuluista puoliksi. Matkakulut otetaan huomioon tositteita vastaan, edullisimman kulkuneuvon taksan mukaisesti. Jos julkisen liikenteen käyttö ei ole mahdollista, otetaan huomioon polttoainekulut todellisten kulujen mukaan.

4.5 Lasten tarvikkeet

Lasten tarvikkeet sisältyvät pääsääntöisesti lasten perusosiin. Toimeentulotuen pitkäaikaiselle tai muutoin pitkään vähäisillä tuloilla olleelle perheelle voidaan myöntää lasten tarvikkeisiin tukea seuraavasti (enintään):

- lastenvaunut 150 euroa
- rattaat 100 euroa
- lapsen sänky patjoineen 100 euroa
- sisaristuin 35 euroa
- turvaistuin 80 euroa
- lapsen polkupyörä kouluikäiselle 130 euroa (kypärä sisältyy summaan). Pyörä voidaan myöntää enintään kolmen vuoden välein, muut tarvikkeet kertaluonteisesti. Alle kouluikäiselle pyörä myönnetään vain lastensuojelussa tai sosiaalihuoltolain mukaisessa

palvelussa todetulla perusteella. Pyörän rikkoutuminen tai katoaminen eivät ole perusteita uuden pyörän myöntämiselle.

Edellä mainituilla summilla katsotaan olevan mahdollista hankkia ko. lasten tarvikkeet käytettynä. Tarvikkeisiin myönnettävä täydentävä toimeentulotuki ei vaikuta lasten harrastusmenoihin myönnettävään enimmäismäärään.

4.6 Lasten harrastusmenot

Lasten harrastusmenot sisältyvät pääsääntöisesti lasten perusosiin. Tapauskohtaisesti lasten harrastusmenoina voidaan huomioida kouluikäiselle enintään 500 euroa/vuosi/lapsi (sisältää esim. leirimaksut) ja alle kouluikäiselle lapselle 100 euroa/vuosi, pitkäaikaisen toimeentulotuen asiakkaille, yhteen harrastukseen kerrallaan. Huostassa olevan lapsen harrastusmenot myöntää lastensuojelu.

4.7 Tuettujen lomien omavastuut ja matkakulut

Perheiden, lasten tai nuorten tuetun loma- ja virkistystoiminnan omavastuuosuuteen ja matkakuluihin voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevalle hakijalle ja perheelle.

4.8 Opinnoista aiheutuvat menot

Kela maksaa päätoimiselle opiskelijalle oppimateriaalilisää 47,44 euroa kuukaudessa. Tämän katsotaan lähtökohtaisesti kattavan opintomateriaalikulut. Oppilaitoksen antaman hankintaluettelon tai kustannusarvion perusteella voidaan myöntää tukea välttämättömiin, erityisiin opiskelutarvikkeisiin, kuten työvälaineet, työvaatetus yms. Jos opiskelija saa tulonsa työmarkkinatuesta, voidaan tapauskohtaisesti myöntää tukea myös välttämättömiin oppikirjoihin.

Pääsääntöisesti tietokoneeseen ei myönnetä toimeentulotukea, koska opiskelijoiden on mahdollista käyttää oppilaitosten ja kirjastojen tietokoneita opinnoissaan. Mikäli oppilaitos edellyttää oman tietokoneen hankintaa, tästä aiheutuvana menona voidaan huomioida enintään 500 euroa.

Matkakulut/seutulippu huomioidaan menona koulumatkatuen jälkeen. Ylioppilas- ja ammattitutkintomaksut huomioidaan täydentävän toimeentulotuen menona.

Aikuislukiolaisten opiskelu ei ole päätoimista, joten opiskelukustannuksia ei pääsääntöisesti huomioida menona. Poikkeuksena ovat kuitenkin aikuislukiossa peruskoulua tai lukiota suorittamassa olevat, joiden opiskelu on todettu perustelluksi (esimerkiksi maahanmuuttajat).

4.9 Siivousmenot

Henkilökohtaisesta ja kodin puhtaudesta aiheutuvat menot sisältyvät perusosaan. Harkinnan ja palvelutarpeen arvion mukaan voidaan tilapäisesti huomioida siivouksesta aiheutuvia kuluja täydentävän toimeentulotuen menona (esim. Marttojen arkiapu).

Mikäli asiakkaan asunto on välttämättömän perusteellisen, niin sanotun raivaussiivouksen tarpeessa, kertaluonteinen siivous voidaan teettää palvelutarpeen arvion perusteella sosiaalihuoltolain mukaisena muuna palveluna.

4.10 Pitkäaikaisesti tai vaikeasti sairaan erityismenot

Pitkäaikaisesti tai vaikeasti sairaan erityismenoihin voidaan myöntää täydentävää toimeentulotukea, jos ensisijaiset etuudet ja perustoimeentulotuki eivät riitä niitä kattamaan ja menojen huomioimiseen on erityinen peruste. Lääkekulut sisältyvät kuitenkin Kelan perustoimeentulotukeen. Maksut kotona annettavista palveluista, joihin ei sisälly kotisairaanhoidoa (esim. siivous, vaatehuolto ja muut vastaavat tukipalvelut) katsotaan täydentävään toimeentulotukeen kuuluviksi menoiksi. Täydentävällä toimeentulotuella ei ole tarkoituksenmukaista toistuvasti tukea kunnan järjestämää palvelua vaan ensisijaisesti tulisi hakea asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä.

4.11 Palveluasumisen ateriamaksut

Kunnan järjestämässä palvelussa asiakasmaksun alentaminen tai perimättä jättäminen on toimeentulotukeen nähden ensisijainen keino (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992 ja asetus 912/1992).

4.12 Edunvalvontapalkkio ja maistraatin tilintarkastusmaksu

Edunvalvontapalkkio huomioidaan menona täydentävän toimeentulotuen käsittelyssä. Lisäksi huomioidaan maistraatin edunvalvonnan käsittelymaksut. Mikäli edunvalvontapalkkio on jo huomioitu esim. asiakkaan asumispalvelun maksua määritettäessä, ei siihen enää erikseen myönnetä täydentävää toimeentulotukea.

4.13 Perhejuhlat

Perhejuhlien (ristiäiset, rippijuhlat, lakkiaiset, häät) järjestämiseen voidaan pitkään toimeentulotukea saaneelle henkilölle tai perheelle myöntää 120 euroa.

4.14 Hautausmenot

Hautausmenoihin myönnetään toimeentulotukea, kun kuolinpesän varat eivät riitä välttämättömiin hautausmenoihin. Kuolinpesän varat otetaan huomioon hautausavustusta määrättäessä, samoin lesken tulot ja varat. Tältä osin on esitettävä perukirja ja selvitys kuolinpäivän rahavaroista ja pankkitilien saldoista.

Hautausavustus voidaan myöntää tarvittaessa ennen kuin perukirja on käytettävissä. Tällöin laskelmassa tulona huomioidaan vainajan kuolinpäivän rahavarat ja tehdään perintä mahdollisista kuolinpesän varoista. Maksamattomia laskuja, esim. sairaalalaskuja, ei huomioida laskelmassa, vaan ne jäävät kuolinpesälle maksettavaksi, tai mikäli kuolinpesä on varaton, kuolinpesän veloiksi. Mikäli vainajalla on ollut realisoitavissa olevaa varallisuutta, voidaan hakemus hautausmenoihin hylätä vainajan varallisuuden perusteella

tai vaihtoehtoisesti tehdä perintäpäättös kuolinpesän varoista. Mahdollisista vainajan vakuutuksista pyydetään selvitys ja tehdään tarvittaessa perintäpäättös.

Toimeentulotuessa hyväksytään arkkuhautaukseen matkakustannuksista riippuen enintään 550 - 580 euroa sekä seurakunnan perimät mahdolliset välttämättömät maksut (haudan avaus, hautapaikka ja siunauskappelin vuokra) ja 800 euroa polttohautaukseen, joka sisältää arkun, uurnan sekä kuljetuksen krematorioon. Lisäksi polttohautauksessa huomioidaan krematorion lasku (Raaseporin seurakuntayhtymä, 305 e) ja muut seurakunnan perimät uurnahautauksesta aiheutuvat välttämättömät menot. Toimeentulotuessa ei hyväksytä menoina kuolinilmoitusta, hautauskiveä eikä muistotilaisuutta.

4.15 Hautajaismenot

Lähiomaisen, isän, äidin, lapsen, sisaren, veljen tai puolison, erityistapauksessa isovanhemman (ollut lapsen virallinen huoltaja) kuoltua voidaan myöntää kukkavihkoon enintään 40 euroa sekä kohtuulliset matkakulut hautajaisiin Suomen rajojen sisäpuolella.

4.16 Menot, joita ei huomioida täydentävässä toimeentulotuessa

- lainojen lyhennykset
- kulutusluottojen korot
- osamaksut
- elatusapumaksut
- lisäverot
- autokulut
- yritysvelat
- ulosottovelat
- sakot
- asianajajan palkkiot ja oikeudenkäyntikustannukset
- kansalaisuushakemukseen liittyvät kustannukset
- ajokortin hankkimiskulut
- avio- tai avoerosta aiheutuvat kulut

5. Ehkäisevä toimeentulotuki

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta (Toimeentulotukilaki 1 § 2 momentti). Ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen perustuu yksilökohtaiseen harkintaan.

Ehkäisevä toimeentulotuki on suunnitelmallisen sosiaalityön väline akuutteihin kriisitilanteisiin tai niiden ehkäisemiseen. Sitä voidaan myöntää myös henkilölle/perheelle, joka ei muutoin olisi oikeutettu saamaan varsinaista toimeentulotukea, ja mikäli ennalta ehkäisevän tuen myöntämisellä voidaan esimerkiksi ehkäistä pitkäaikaisen toimeentulotukiasiakkuuden syntyminen.

Ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen edellyttää yleensä asiakassuunnitelman laatimista ja päätöksen tuen myöntämisestä tekee sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja. Salossa ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää mm. tuen saajan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi.

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkempia myöntämisperusteita ja tuen euromääräisiä rajoja ei ole tarkoituksenmukaista tarkemmin määritellä, koska ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen perustuu yksilökohtaiseen harkintaan eikä sitä myönnetä kaavamaisesti.

Osana Salon hyvinvointi- ja terveysuunnitelmaa voidaan pitkään tai toistuvasti toimeentulotukea saaneelle henkilölle myöntää maksusitoumus kaupungin liikuntapaikkoihin.

6. Käsitteet ja huomautus

Toimeentulotuen pitkäaikaisasiakas:

Pitkäaikaisella toimeentulotukiasiakkaalla tarkoitetaan vähintään vuoden kestänyttä yhdenjaksoista asiakkuutta.

Toimeentulotuen toistuvaisasiakas:

Toimeentulotuen toistuvaisasiakkaalla tarkoitetaan tilannetta, jossa toimeentulotuen tarve on viimeisen vuoden aikana ollut keskimäärin joka toinen kuukausi (vähintään 6 kuukautena 12:sta).

Nämä toimeentulotuen soveltamisohjeet eivät saa rajoittaa viranhaltijoiden tapauskohtaista harkintaa päätettäessä perheen tai yksilön oikeudesta toimeentulotukeen. Ohjeiden tarkoituksena on korostaa pyrkimystä yhdenvertaisuusperiaatteen toteuttamiseen.